

С. А. Циганов,
д. е. н., професор,
завідувач кафедри міжнародних фінансів, Інститут міжнародних відносин
Київського національного університету імені Тараса Шевченка, м. Київ
В. В. Аналькова,
аспірант,
Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара, м. Дніпропетровськ

СТРУКТУРНІ ЗМІНИ НА ГЛОБАЛЬНОМУ РИНКУ ЕЛЕКТРОННИХ ПЛАТІЖНИХ ПОСЛУГ

S. Tsyganov,
Doctor of Economic Sciences, Professor,
Head of Department of International Finance of Institute of International Relations, Kyiv Taras Shevchenko National
University, Kyiv
V. Apalkova,
PhD Student, Oles Honchar Dnipropetrovsk National University, Dnipropetrovsk

THE STRUCTURAL CHANGES IN GLOBAL MARKET OF ELECTRONIC PAYMENT SERVICES

Визначено основні тенденції у розвитку глобального ринку електронних платіжних послуг: формування нових елементів фінансової інфраструктури цифрової економіки, розширення асортименту інноваційних електронних продуктів та зростання рівня конкуренції за споживачів, ускладнення бізнес-моделей здійснення електронних послуг у глобальному просторовому вимірі. Доведено, що на змінну традиційних розрахункових послуг приходять електронні платіжні системи, що в умовах глобального ринку і реального часу дозволяють швидко та зручно надавати фінансові послуги із відповідним заощадженням коштів та надійною системою захисту комерційних інтересів споживачів. Обґрунтовано необхідність формування міжнародних електронних систем фінансових послуг з урахуванням чотирьох імперативів ефективності системи.

The global market for electronic payment services trend to involve the formation of new elements of financial infrastructure of digital economy, diversification of innovative electronic products, growth of demand and competition, as well as more complicated business models of rendering of electronic services in global society. The traditional settlement services are changing into electronic payment systems enabling to provide financial services quickly and easily in terms of real-time and global market saving money and reliably protecting the consumers' commercial interests. The four imperatives of effectiveness of international e-money systems were formed.

Ключові слова: цифрова економіка, електронні фінансові послуги, бізнес-моделі, інноваційні електронні інструменти, фази формування доданої вартості, комерційні ризики, імперативи ефективних платіжних систем.

Key words: digital economy, electronic financial services, business model, innovative electronic instruments, stages of value added services, commercial risk, imperatives of effective payment systems.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Ознакою сучасного розвитку світової економіки є фінансова глобалізація, на яку, згідно висновку науковців, впливає низка факторів: регулятивні, технологічні, політичні, психологічні, чинники якісних змін у фінансах, фактори гу-

манізації тощо. Технологічні фактори розглядаються як розвиток інформатизації суспільства, який сприяє формуванню ринку електронних фінансових послуг, які можуть здійснюватися суб'єктами різних країн протягом короткого часу. Аналіз науково-теоретичних засад розвитку інформа-

ційної економіки як парадигми глобальної інформатизації суспільства дозволяє дійти наступних висновків.

По-перше, проблема формування інформаційної (цифрової) економіки в умовах глобалізації є актуальною для всіх країн світу, оскільки її вирішення впливає на обґрунтованість дій бізнесу та уряду в питаннях вибору стратегій розвитку національних економік.

По-друге, розвиток інформатизації суспільства та масштабне проникнення інноваційних технологій в міжнародні економічні відносини в умовах фінансової глобалізації веде до змін глобальної фінансової інфраструктури і стирання ознак сегментації фінансового ринку через створення інтегрованих фінансових послуг.

По-третє, мають місце суттєві зміни в платіжних системах (технічному забезпеченні, технологічному удосконаленні та застосуванні нових платіжних інструментів) як на глобальному рівні — формується потреба у нових платіжних засобах під впливом розвитку електронної комерції в глобальній мережі Інтернет, так на макрорівні — необхідно формувати інституціональні основи розвитку інноваційних інструментів платіжних систем національної економіки. Глобальними індикаторами розвитку інформаційної економіки є структурні зміни у сфері надання платіжних послуг.

По-четверте, актуальність проблеми і недостатній рівень теоретичних досліджень розвитку фінансових послуг у контексті глобальної інформатизації світової економіки визначають необхідність їх подальшого вивчення.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Основи теорії функціонування фінансового ринку в умовах глобалізації знайшли відображення у наукових працях таких видатних зарубіжних і вітчизняних вчених як: В.М. Опарін [1], С.М. Еш [2], В.М. Іванов [3], В.П. Хомаківська [4], В.М. Шелудько [5], А.Г. Загородній [6], О.М. Іваницька [7], І.О. Школьник [8] та інші [9]. В роботах науковців відзначається, що сучасному етапу розвитку фінансових ринків притаманна глобальна присутність міжнародних фінансових установ; міжнародна фінансова інтеграція та швидкий розвиток фінансових інновацій. Під впливом глобальної інформатизації суспільства трансформуються світова фінансова система, форми взаємодії учасників фінансового ринку, стрімко розвиваються нові фінансові послуги. У числі переваг використання інформаційно-комп'ютерних технологій у сфері міжнародних розрахунків відзначаються наступні: зниження витрат на обіг; прискорення проведення платежів; уніфікація операцій і, відповідно, нейтралізація протиріч, що виникають з різних причин; мінімізація можливих помилок і негативного впливу людського фактору, що досягається за рахунок автоматизації.

Багато досліджень свідчить про те, що адекватна фізична та телекомунікаційна інфраструктури і забезпеченість виробничими та фінансовими послугами, позитивно впливають на внутрішні іноземні інвестиції та технологічні контракти, а політична та економічна стабільність настільки ж важливі, як і трансперентна управлінська структура. В даному контексті важливе завдання стимулювання трансферу технологій полягає в розвитку місцевих можливостей щодо надання послуг, а також необхідність державного управління процесом [11, с. 33].

За оцінками науковців, сучасний стан розвитку глобального ринку фінансових послуг має характерні ознаки.

По-перше, глобалізація світового ринку припускає його зростання у світовому масштабі за рахунок збільшення обороту торгівлі, кількості учасників та інструментів [12, с. 15].

По-друге, процеси дерегуляції, інтеграції, та конвергенції міжнародних фінансових ринків, виникнення фінансових конгломератів, транснаціональних банків та корпорацій, що сприяли подальшій дерегуляції фінансових ринків

та зменшенню впливу на них держави, заклали основи для використання фінансових ринків розвинутими країнами в якості дієвих механізмів перерозподілу світового багатства [13, с. 47].

По-третє, процес інформатизації всіх сфер суспільного життя, привносить в систему світових економічних відносин принципово нові інструменти, застосування яких деякою мірою дозволяє фінансовим суб'єктам захистити себе від ризиків зміну курсів валют. З іншого боку фінансова глобалізація породжує міжнародну валютну, кредитну й фінансову нестабільність, що потребує відповідних механізмів урівноваження. При ухваленні рішення про доцільність інтегрування в систему міжнародних фінансових відносин того чи іншого інструментарію, необхідно адекватно оцінювати здатність його адаптації до реальної ринкової кон'юнктури. У зв'язку з цим найбільш важливою умовою стійкості процесу поступального соціально-економічного розвитку є упорядкованість елементів реальної і віртуальної економіки в єдину платіжну систему, що вимагає особливого підходу до аналізу складних взаємин між суб'єктами світових фінансів. Впровадження інноваційних технологій інформаційної економіки, з одного боку покликане забезпечувати безперебійний, негайний і безпечний рух фінансових потоків між агентами світової економіки, з іншого — має бути економічно обґрунтованим та відповідати реальному потенціалу глобальної системи міжнародних фінансів.

По-четверте, за останні роки розвиток науково-технічного прогресу та процесу глобальної інформатизації суспільства спричинили суттєві зміни і в платіжних системах: технічному забезпеченні, технологічному удосконаленні та застосуванні нових платіжних інструментів [14, с. 34]. Зростаючий попит у нових платіжних засобах диктується розвитком електронної комерції в глобальній мережі Інтернет і супроводжується здешевлення процесу обміну і зменшення витраченого на нього часу з одночасним посиленням безпеки трансакцій.

По-п'яте, комп'ютеризація та інформатизація фінансових ринків ґрунтується на широкому використанні учасниками міжнародних платіжних систем, новітніх глобальних баз даних та інтегрованих систем управління операціями [15, с. 281].

Для глобальної цифрової економіки важливим фактором розвитку є добре налагоджений і регульований фінансовий сектор. Розвинута фінансова інфраструктура країни сприяє розвитку інформаційного суспільства і цифрової економіки. Розширення доступу до широкополосних мереж Інтернету великої кількості країн, створило передумови реорганізації процесу надання фінансових послуг і збільшенню експортно-імпортних операцій.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є дослідження структурних змін і визначення основних чинників розвитку цифрових сервісів для формування фінансової інфраструктури глобального ринку електронних фінансових послуг.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Фінансові ринки в даний час є глобальними і повністю формуються під впливом інформаційних і комп'ютерних технологій (ІКТ). Перелік можливостей електронної комерції та Інтернет-взаємодії економічних агентів досить значний і продовжує розширюватися у міру вдосконалення інформаційних технологій. Інформаційні технології та інформаційні послуги набувають все більшого значення в світовій торгівлі і є більш стійкими до впливу фінансових та економічних криз. Як наслідок, постійно з'являються нові форми і елементи фінансової інфраструктури країн, зокрема, віртуальні бан-

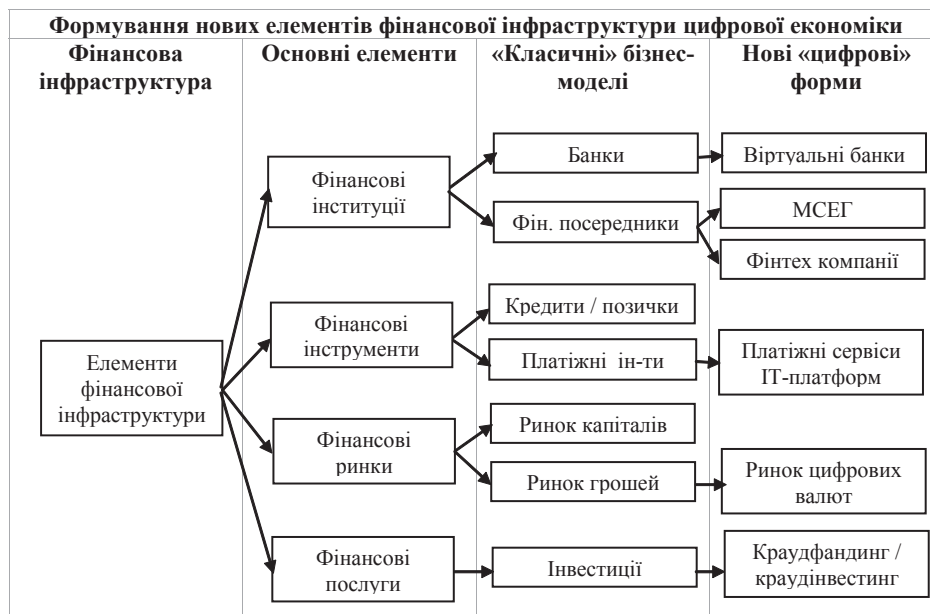

Рис. 1. Формування нових елементів фінансової інфраструктури цифрової економіки

Джерело: складено автором.

ки, фінансово-технічні компанії, міжнародні системи електронних грошей, ринок цифрових валют, ін. (рис. 1).

Аналіз ринку електронних фінансових дозволяє виокремити тенденцію появи широкого асортименту нових електронних продуктів та зростання рівня конкуренції за споживачів, що в окремих випадках є причиною заміщення "слабких" систем більш "сильнішими". У той же час деякі аналітики стверджують, що співпраця між різними системами електронних грошей може принести значні переваги [16]. На даний час під впливом розвитку ІКТ змінюються бізнес-моделі банківського бізнесу і формуються нові форми розміщення сервісів з надання фінансових послуг. Наприклад, у міжнародній практиці є банки, що відкривають свої відділення спільно з мережею кафе, а в США є банк, який в неробочий час віддає свій офіс під потреби різних заходів, наприклад, вечорами там виступають музичні групи, а клієнти банку можуть поспілкуватися і цікаво провести час [16].

У сучасних умовах на глобальному ринку електронних грошей постачальниками послуг в основному використовуються тривимірні (PayPal) і чотиристоронні моделі (Visa, MasterCard) (рис. 2).

Складнішою є чотиристороння бізнес-модель, яка передбачає більшу кількість суб'єктів, що беруть участь у постачанні послуг, при цьому завдяки взаємодії між ними через певні технічні процедури і на підставі "пакету правил здійснення трансакцій" комерційні ризики тут знижуються. Однак, за оцінками фахівців, така модель повинна розроб-

лятися незалежною стороною (досвідченою компанією) для забезпечення нейтралітету, неупередженості та балансу економічної вигоди для всіх гравців ринку [18].

Як показує міжнародна практика, корпорації різних індустрій під час прийняття рішень щодо вибору міжнародних систем електронних грошей для проведення електронних платежів приділяють увагу двом важливим аспектам: по-перше, звертають особливу увагу на наявність у системі функції видачі електронних рахунків-фактур (e-invoicing), тобто електронному обміну ключовою платіжною інформацією між бізнес-партнерами — постачальником і покупцем. Цей інструмент грає суттєву роль у побудові ефективного ланцюга забезпечення оплато-здатності господарської діяльності і пов'язує внутрішні процеси підприємств з платіжними системами.

Другий аспект: приймаючи рішення про вибір міжнародної системи електронних грошей для здійснення електронних продажів, корпорації особливу увагу приділяють питанням функціональності системи виставлення електронних рахунків. Корпоративним клієнтам важливо взяти на себе ініціативу керівництва ланцюжком платежів з метою забезпечення більш ефективних і дематеріалізованих процесів руху коштів. Вдало збудовані цифрові траєкторії трансформації дають суттєві переваги компаніям, проте вони стикаються з проблемами капіталізації доходів по всьому ланцюгу поставок. На думку фахівців, ці проблеми відрізняються в залежності від "фази цифрового перетворення", яку приймає на себе корпорація (рис. 3).

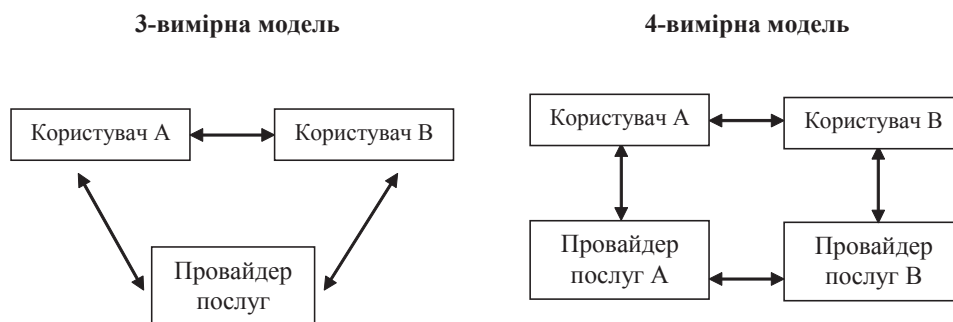

Рис. 2. Типи моделей надання послуг платіжними системами

Джерело: [16].

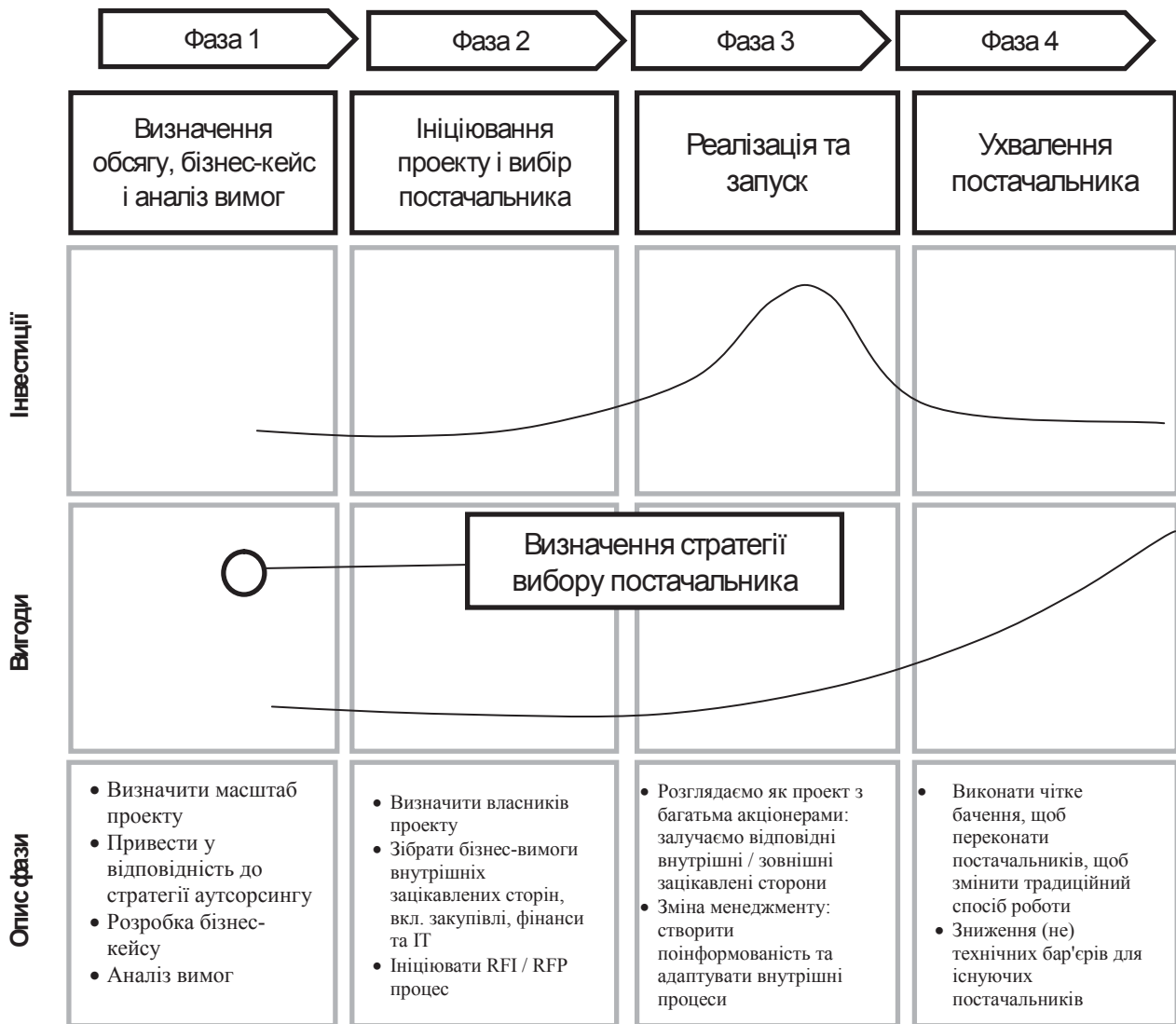

Рис. 3. Фази формування додаткової вартості в проектах з цифрової трансформації

Джерело: [18].

За висновком одного з фахівців у сфері електронних платежів Яна Джаапа Нінхюса (Jan Jaap Nienhuis), ключем до максимізації повернення інвестицій (ROI), і мінімізації беззбитковості цифрових трансформаційних проектів для постачальника послуг (тобто реалізація та впровадження електронних рахунків) є забезпечення високих темпів впровадження проекту у фазі чотири [19].

Результати дослідження Гленбрук показали, що менше 20 відсотків корпоративних клієнтів є успішними при досягненні ставки вище ніж 40 відсотків від загального обсягу рахунку [20]. Отже, для розробників міжнародних роздрібних електронних платіжних послуг в країнах з економікою, що розвивається важливо враховувати чотири імперативи ефективності системи:

— перший: залучення всіх постачальників послуг на самому початку "ланцюжка" та розробка різних стратегій для окремих категорій постачальників;

— другий: надання своїм постачальникам можливості вибору різних механізмів управління ліквідністю проекту і доданою вартістю послуги, щоб переконати їх у перевагах заданої платформи;

— третій: забезпечення сумісності умов роботи через дозвіл постачальнику здійснювати вибір послуг для доставки рахунків-фактур, не вимагаючи, щоб він шукав ніші на власній платформі;

— четвертий: економічний компонент — враховувати вартість процесу адаптації в системі виробників послуг [19].

Реалізація такого підходу щодо забезпечення ефективності системи дозволяє зменшити комерційні ризики. Наприклад, PayPal — один з лідерів на ринку міжнародних роздрібних електронних платіжних послуг, пропонує своїм клієнтам виставлення онлайн-рахунків, які є безпечнішими і простішими для будь-якого бізнесу.

Слід виокремити структурні зміни у застосуванні сервісів для надання електронних фінансових послуг, зокрема, наразі формується тенденція спеціалізації банківських установ за "традиційними" і "новітніми" сервісами. Перші представляють собою групу великих "класичних" банків і численний загін "банків-монолайнерів" з вузькою спеціалізацією на одному продукті (наприклад, на розрахунковому обслуговуванні підприємств, кредитних картках, іпотеці тощо). Всі вони також пропонують високий рівень інформаційно-комп'ютерних технологій, однак їх бізнес-моделі залишаються "традиційними". Друга група банків — це учасники ринку, які використовують принципово нові концепти управління фінансовими послугами, велику увагу тут приділяють різноманітним мобільним програмам. Банки все більше використовують CRM-системи (Customer Relationship Management, "Управління відносинами з клієнтами") на основі соціальних медіа, а також застосовують електронний підпис замість звичайного.

Таблиця 1. Динаміка обсягів операцій на світовому ринку електронної комерції у розрізі платіжних засобів

Платіжний засіб	Загальний обіг, млрд дол.		Частка ринку електронної комерції, %		
	2014	2019 (прогноз)	2014	2019 (прогноз)	Зміна частки, %
Кредитні картки	577	603	29,90%	24,90%	-5,00%
Дебетові картки	387	416	20,10%	17,20%	-2,90%
Прямий дебет	5	12	0,30%	0,60%	0,30%
Платіжні картки	59	57	3,10%	2,30%	-0,80%
Передплачені картки	45	43	2,40%	1,80%	-0,60%
Електронні гаманці (eWallets)	417	668	21,70%	27,60%	5,90%
Банківські перекази в реальному часі + Офф-лайн банківські перекази	212	283	11,10%	11,70%	0,60%
Післяплата (Cash on Delivery)	124	165	6,50%	6,80%	0,30%
PostPay	18	25	0,90%	1,00%	0,10%
PrePay	55	122	2,90%	5,00%	2,10%
Інші: Bitcoin, Zong, BOKU	20	19	1,00%	0,80%	-0,20%
Електронні інвойси (eInvoices)	3	8	0,10%	0,30%	0,20%
Всього	1922	2421	100,00%	100,00%	

Джерело: [22].

За оцінками аналітиків ринку, майбутнє за банками, які надаватимуть послуги надзвичайно швидко і вже в недалекому майбутньому клієнт зможе відкрити депозит або взяти кредит за допомогою одного дотику до екрану телефону або спеціальних пристроїв (на основі окулярів-гаджетів, подібних, наприклад, Google Glass). Будь-який пристрій, особливо мобільний, стає засобом доступу, зберігання, дистрибуції та переказу коштів у сфері електронних фінансових послуг.

Однією із нових елементів фінансової інфраструктури цифрової економіки стала поява так званих "віртуальних банків" спочатку в Європі і США, потім вони почали розповсюджуватися і в інших країнах світу. Ханс-Дітер Цімерман визначає термін "віртуальний банк" як віртуальну організацію, яка генерує економічну вартість [17]. По суті, це фінансовий посередник між клієнтом та "традиційними" банками і фінансовими компаніями, який в рамках глобальної цифрової середовища через Інтернет мережу на основі інтерфейсу пропонує фінансові послуги в режимі реального часу. Головною відмінністю цих структур від традиційних мультинаціональних компаній є їх здатність швидко реагувати на зміни ринку і вимоги клієнтів.

До основних компетенцій віртуальних банків належать здатність отримувати детальну інформацію про клієнта і розпізнавати потреби клієнтів або навіть передбачати їх; здатність проектувати відповідне рішення, яке задовольняє потреби клієнта і з'єднувати різні модулі, що надаються різними постачальниками, щоб скласти пакет послуг для приватних клієнтів, виходячи з їх потреб; здатність управляти мережею постачальників і забезпечувати належну взаємодію з клієнтами. Головними конкурентами банків стають ІТ-платформи: Google, Amazon, Alibaba, "Яндекс", про створення своїх фінансових сервісів оголосили Facebook і Google.

На глобальному ринку на змінну традиційних розрахункових послуг приходять електронні платіжні системи, що в умовах реального часу дозволяють швидко та зручно проводити необхідні фінансові послуги із відповідним заощадженням коштів на обслуговування та надійною системою захисту. Наразі в Інтернет-просторі з'являється все більше міжнародних платіжних систем, що мають власні клірингові центри, які базуються на інших технологічних платформах і не потребують залучення існуючих систем грошового обігу (табл. 1).

Лева частка у структурі операцій припадає на різноманітні види платіжних карток. Так за результатами 2014 року тільки дебетові та кредитні картки обіймають частку в 50%, а є ще передплачені та інші платіжні картки. Однак за прогнозами нью-йоркського банку їх участь на цьому ринку в перспективі буде зменшуватися. Натомість зростатиме роль електронних гаманців.

Аналіз розвитку глобального ринку міжнародних електронних фінансових послуг показує, що серед країн світової економіки лідером з використання електронних грошей небанківськими установами є Сінгапур, частка якого становить 88,1 відсотків у загальній структурі всіх платіжних інструментів (% від всієї кількості трансакцій) [21]. Щодо країн з трансформаційною економікою, то цей показник досить низький — у межах 1—2 відсотків. Динамічне зростання обсягів розрахункових операцій через міжнародні системи електронних грошей призводить до зміни, як окремих параметрів фінансового ринку країни, так і механізмів його функціонування.

Альтернативні платіжні засоби такі як електронні гаманці, мобільні телефони та цифрові валюти, набувають все більшого використання на міжнародному ринку платіжних послуг і позитивний тренд значною мірою забезпечується завдяки розвитку ринку країн, що розвиваються. Кредитні картки залишаються найбільш розповсюдженою формою оплати в Сполучених Штатах Америки, проте існує низка країн, які не тільки застосовують альтернативні платіжні сервіси, але й розглядають їх як найбільш безпечну і бажану опцію сплати. У Африці, наприклад, користувачі мобільних платіжних систем перевищують за чисельністю власників банківських рахунків (M-Pesa є найпопулярнішим способом оплати в Кенії) [22]. В Німеччині альтернативні платежі складають близько 66% усіх покупок онлайн-комерції, а в Китаї платформа Alipay домінує на ринку і фактично виборолла перше місце у міжнародній платіжній системі PayPal досягнувши 300 млн зареєстрованих користувачів.

До інноваційних технологій банківського маркетингу можна віднести: інтернет-банкінг, мобільний банкінг, створення електронних офісів (відділень самообслуговування), розвиток системи роздрібних послуг, застосування CRM-систем. Особливо активно розвивається мобільний банкінг, його поширеність завдяки злиттю технології та індустрії може сприяти перетворенню цієї послуги в головний фінансовий сервіс вже в найближчий час, особливо в розвинених

Таблиця 2. Основні чинники розвитку цифрових сервісів для фінансової інфраструктури глобального ринку

Чинник розвитку	Опис впливу і завдання
Інновації	Точка конвергенції між консервативними фінансовими системами та інноваціями у фінансовому секторі буде стимулювати розвиток таких типів бізнес-моделей, що сприятимуть подальшому процвітання цифрових фінансів. Викликом для національної економіки при цьому буде створення сприятливого режиму регулювання і стандартів відповідності, які не стримуватимуть розвиток, особливо в сегментах, де це питання особливо актуальне (найбідніші регіони і групи населення)
Прозорість	Прозорість збільшує довіру клієнтів до усіх процесів і пропускну здатність операційних потоків. Головні фактори - це доступність і безпека. Для цього необхідний більший рівень міжнародного співробітництва і ініціативи щодо стандартизації процедур і збалансованого регулювання цифрових платежів і грошових переказів, а також технологічних питань, що виникають у зв'язку з цим. Актуальні моніторинг регуляторної системи та реформи задля ефективного захисту інтересів споживачів та інвесторів, особливо в сегментах малого та середнього бізнесу, які є надто чутливими до надмірного регуляторного тиску
Широкий доступ	Доступні фінанси є ключовим чинником подальшого розвитку сталого глобального суспільства з справедливим розподілом і доступом до ресурсів, добробуту, обміну вартістю і відповідністю фінансових послуг. Завдання будь-якої держави усунути дискримінацію і зробити банківські і платіжні сервіси загальнодоступними

Джерело: складено на основі аналізу [23].

азіатських країнах, таких як Сінгапур, Гонконг, Південна Корея, де мобільні пристрої вже використовуються населенням для здійснення практично будь-яких фінансових операцій. Багато експертів вважають мобільний банкінг найбільш перспективним електронним каналом доставки банківських послуг, оскільки він дозволяє реалізувати маркетингову концепцію "банк, який завжди з тобою": користувачі мобільних телефонів — найбільш активна і перспективна для банків частина суспільства. Іншими словами, розвиток мобільного зв'язку відкриває перед банками нову можливість вийти на роздрібний ринок, некладаючись при цьому в розвиток філіальної мережі.

У сучасних умовах певні перспективи телефонного банкіngu пов'язують з розвитком можливостей SIM-карт: володіючи захищеною внутрішньою пам'яттю, SIM-карта є ідеальним рішенням для зберігання необхідної інформації та виконання деяких обчислень. Її використання для потреб електронної комерції дозволяє забезпечити перехід на якісно новий рівень фінансової та інформаційної безпеки. Крім того, SIM-карта є досить якісною платформою для зберігання особистих даних клієнта (наприклад, персонального списку фінансових операцій тощо).

Новим сервісом для користувачів фінансових послуг стали опції перевірки і контролю фінансових витрат та фінансового планування, що пропонують так звані "фінансово-технічні компанії" (fintech companies). Серед найбільш відомих і динамічно зростаючих платформ у цій сфері можна виділити BillGuard, Planwise та OnDeck та інші. Можна прогнозувати, що цифрові сервіси для фінансової інфраструктури найближчим часом будуть продовжувати залишатися найбільш зростаючим сегментом на ринку інформаційних та технологічних інновацій.

Доцільно відзначити, що черговим етапом розвитку фінансової інфраструктури цифрової економіки стала її "соціалізація", тобто доступ широким мас населення до фінансових сервісів, і як наслідок поява нових форм інвестування. З'явилося таке явище, як "краудфандінг" або "краудінвестинг", як спосіб отримання фінансування різноманітних ідей і проектів гуманітарного і комерційного характеру. Загальне визначення поняття "краудфандінг" — "народне фінансування", де донори вкладають свої кошти в проекти-реципієнти, які їм сподобалися, як правило, вкладаючи характер пожертвувань або благодійної допомоги і не повертаються.

Краудінвестинг передбачає інвестиції в проекти з високим для вкладника ступенем ризику, які, однак, у довгостроковій перспективі обіцяють обернутися для донора дивідендами і досить великим прибутком. Слід зазначити, що

вже кілька років цей вид інвестування успішно застосовується у глобальному Інтернет просторі: тільки в США зареєстрована 191 краудфандінгових платформ. У 2009 році річний оборот індустрії становив близько 530 млн доларів США, а в 2012 сукупний обсяг фінансування благодійних та венчурних проектів виріс уже до 2,8 млрд дол. США; в 2013 році ця цифра практично подвоїлась і дорівнювала 5,1 млрд дол. США. Водночас норми національного законодавства багатьох країн (в т. ч. і України) часто не містять визначення прав і обов'язків суб'єктів правовідносин, що виникають при краудфандінгу і краудінвестингу, і тим самим є перепорою активному розвитку цього прогресивного виду залучення фінансування в систем Інтернет.

Таким чином, практично в кожному сегменті фінансової інфраструктури цифрової економіки мають місце структурні зміни: формуються нові сервіси, форми і бізнес-моделі. На думку Мані Ігара [23], є три ключові чинники, які будуть спільно формувати наріжні камені розвитку фінансової інфраструктури національних та світової економічних систем — це інновації, прозорість і широкий доступ (табл. 2).

Серед перерахованих чинників розвитку, доцільно виокремити важливість забезпечення прозорості фінансових сервісів для формування довіри користувачів, яка сприяє розширенню масштабів фінансових послуг. Однак є сфери, які досить важко зробити прозорими — мова йде насамперед про інформаційну асиметрію в цифровій економіці, яка має місце і на фінансовому ринку. Асиметрія обміну інформацією в цифровій економіці призводить до неадекватного прийняття рішення покупцями, наприклад, на фондовому ринку [22]. Дезінформація і помилкові повідомлення щодо господарських операцій суб'єктів ринку розповсюджується так же швидко як і правдиві дані. Це в результаті призводить до різних відхилень ринку, заснованих виключно на інформаційній асиметрії.

За прогнозами розвитку світового ринку платіжних послуг на 2020 роки, що підготував Банк Нью-Йорку Меллон, в найближчому майбутньому роль держави буде втрачати свої позиції у зв'язку з намаганням основних гравців максимально використовувати міжнародний ландшафт для формування принципово нової доданої вартості, яка генерується міжнародним бізнесом. Вірогідніше за все слід очікувати, що банки залишаться ключовими фігурантами у міжнародному просторі платіжних сервісів, за умови забезпечення ними швидкого реагування на потреби ринку, які постійно змінюються [23].

За прогнозами аналітиків міжнародний ринок платіжних послуг буде демонструвати наступні основні тренди: висо-

кий рівень інтеграції між членами глобальної розрахункової і клірингової систем; домінування агностичних платіжних платформ, що надають максимальний доступ і гнучкість для кінцевих споживачів; здійснення операцій в режимі реального часу та обслуговування клієнтів на високому інформаційному рівні на основі складної аналітики; ефективно залучення технологій з відкритим вихідним кодом і більш високий рівень прозорості внаслідок уніфікації регуляторних вимог.

Приймаючи до уваги вартість і логістику формування платіжної мережі, SWIFT, з головним офісом в Бельгії, ймовірно на певний час вона залишиться єдиною глобальною платіжною системою, якій повністю довіряють і яка забезпечує безпечні платежі по всьому світові. Проте американські банкіри прогнозують появу сервісу SWIFT для юридичних осіб і роль нових учасників глобального ринку буде щороку зростати, однак, небанківські установи скоріше за все будуть зосереджені на обслуговуванні сегментів фізичних осіб особливо на швидко зростаючих ринках країн з економікою, що інтенсивно розвивається.

ВИСНОВКИ ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Структурні зміни на глобальному ринку електронних платіжних послуг є об'єктивною передумовою створення спільного інформаційного простору для принципово нової екосистеми фінансування, яка має власну мережу постачальників послуг і кредиторів, а також стійкі бізнес-моделі в мережі; підсистему обміну даними для управління ризиками та інші сегменти. Новий процес формування екосистеми фінансування, з одного боку можна розглядати як перспективний і альтернативний у сфері фінансування оборотного капіталу для малого та середнього бізнесу, а з іншого боку він містить системні ризики, які можуть зруйнувати традиційні схеми фінансування, що використовуються банками та кредитними спілками.

Світова фінансова криза 2007—2010 рр. виокремила проблему подальшого розвитку та реформування фінансової інфраструктури, зокрема, в контексті її відповідності сучасним технологічним інноваціям. Це означає, що проблеми, які виникають в інфраструктурі фінансових ринків, можуть мати серйозні негативні наслідки для функціонування всієї фінансової системи з потенційно високими втратами для суспільства, і, відповідно, для стабільності системи.

Високі темпи технологічного прогресу і стрімкий розвиток системи міжнародних економічних відносин, що обумовлені процесами глобальної інформатизації суспільства, активно сприяють створенню, розробці та впровадженню інноваційних продуктів, призначених для забезпечення розрахунково-платіжних операцій. Це призводить до зростання сукупних обсягів як внутрішніх, так і транскордонних фінансових потоків, що циркулюють в процесі взаємодії суб'єктів економіки.

Аналіз статистики операцій на ринку електронної торгівлі як сектора, що найбільш динамічно зростає, показав, що поки що тут превалюють карткові інструменти оплати (кредитні картки та дебетові картки). Ці "традиційні" платіжні засоби змогли ефективно пристосуватися в середовищі Інтернет і втримати лідерські місця. Проте банкам, які в основному є їх емітентами, слід враховувати існуючі ризики, адже за прогнозами міжнародних агенцій вже в 5-річній перспективі посиляться роль небанківських установ, особливо активно зростатимуть операції з електронними гаманцями.

Таким чином, на глобальному ринку платіжних послуг можна спостерігати зростання кількості суб'єктів та поси-

лення конкуренції, яка значною мірою залежить від технологічного рівня платіжного засобу, отже, можемо говорити про конкурентну боротьбу між платіжними технологіями. Такі сервіси, як PayPal, Google Wallet, Bitcoin, Facebook та M-Pesa вийшли на глобальний ринок та інтенсивно розширюють сегменти надання електронних фінансових послуг і банкам слід очікувати, що їх продукти (картки, перекази) з часом можуть втратити конкурентні переваги. Цифрова інформація може спричинити суттєві спади фінансових ринків, які важко передбачити і проконтролювати, так як інформаційні потоки генеруються мільйонами анонімних користувачів по всьому світу. В цілому можна стверджувати, що цифрова економіка знаходиться на початковому рівні свого розвитку і суспільство має подолати ще багато викликів для її вдосконалення і мінімізації ризиків.

Розвиток цифрової економіки охоплює перш за все фінансову сферу переважно в секторі короткострокових інвестицій. Головними чинниками, що визначатимуть ефективність фінансової інфраструктури цифрових економік будуть інновації, прозорість і доступність для загальних мас користувачів. За цих умов для інтеграції національних економік у глобальну фінансову систему важливо забезпечити створення ефективного регуляторного середовища, яке, з одного боку, гарантуватиме безпеку для користувачів, а з іншого — не стане перепорою для динамічного росту впровадження новітніх моделей у фінансовому секторі.

На наш погляд, аналіз цих тенденцій дуже важливий для розуміння стратегічних підходів до розвитку міжнародних систем електронних грошей в країнах з економікою, що інтенсивно розвивається. При цьому поява нових моделей фінансування суб'єктів господарювання не повинна стримуватися встановленням штучних обмежень регуляторними органами. Та економічна система, яка найкращим чином забезпечить інституційні умови функціонування фінансової інфраструктури цифрової економіки буде найбільш конкурентоздатною, а отже, успішною і привабливою для міжнародних фінансових інвестицій.

Література:

1. Опарін В.М. Фінанси (Загальна теорія): навч. посібник. — 2-ге вид., доп. і перероб. — К.: КНЕУ, 2002. — 240 с.
2. Еш С.М. Фінансовий ринок: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / С.М. Еш; Мін. освіти і науки України, Національний університет харчових технологій. — 2-ге вид. — К.: Центр учбової літератури, 2011. — 528 с.
3. Иванов В.М. финансовый рынок: конспект лекций. — К., 2001. — 105 с.
4. Ходаківська В.П., Данілов О.Д. Ринок фінансових послуг: навчальний посібник. — Ірпін: Академія ДПС України, 2001. — 501 с.
5. Шелудько В.М. Фінансовий ринок: підручник. — 2 — ге вид., стер. — К.: Знання, 2008. — 535 с.
6. Загородній А.Г., Вознюк Г.Л. Фінансово-економічний словник. — К.: Знання, 2007. — 1072 с.
7. Іваницька О.М. Фінансові ринки: навч. посіб. / О.М. Іваницька. — К.: Вид-во УАДУ, 1999. — 95 с.
8. Школьник І.О. Фінансовий ринок: сучасний стан і стратегія розвитку: монографія. — Суми: Мрія: УАБС НБУ, 2008. — 347 с.
9. Бормотова М.В., Бондаренко В.В. Дослідження сутності поняття "фінансовий ринок" України // Вісник економіки транспорту і промисловості. — № 42. — 2013. — С. 200—202.
10. Гладышев Д.А. Интеграция платежных систем на мировом финансовом рынке // Гладышев Д.А. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата экономических наук. — Москва, 2014. — С. 26.

11. Сазонець О.М. Інформаційна складова глобальної економіки: монографія. — Донецьк: "Юго-Восток, Лтд", 2007. — 360 с.

12. Управління в умовах економічної глобалізації: монографія / За ред. д. е. н. Ю.Є. Петруні. — Дніпропетровськ: АМСУ, 2010. — 200 с.

13. Спільний європейський економічний простір: гармонізація мегарегіональних суперечностей: монографія / за редакцією Д.Г. Лук'яненка, В.І. Чужикова. — К.: КНЕУ, 2007. — 520 с.

14. Попова Е. И. Становление платежных систем в информационной экономике // Вестник Челябинского государственного университета. Экономика. — Вып. 27. № 14 (195). — 2010. — С. 31—35.

15. Проблемы и перспективы развития сотрудничества между странами юго-Восточной Европы в рамках Черноморского экономического сотрудничества и ГУАМ. — Сборник научных трудов. — Стамбул — Донецк: ДонНУ, РФ НИСИ в г. Донецке, 2010. — 640 с.

16. Available at: JAAP JAN NIENHUIS: Product Development in two-sided markets <http://www.innopay.com/content/product-development-two-sided-markets>

17. Zimmermann Hans-Dieter, The Financial Industry in the Digital Economy — Emerging Structures, World Markets Research Centre (ed.): Business Briefing: Global Banking & Financial Technology, 2000. — P. 60—66 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <file:///C:/Users/User/Downloads/10.1.1.23.1720-libre.pdf>

18. Gijb Burgers, Nick Smaling & Vincent Jansen. Customer Due Diligence compliance through SCT and OBeP payments / <http://www.innopay.com/content/payment-account-access-psd2-bug-fix-or-big-f>

19. Available at: JAAP JAN NIENHUIS: Supplier adoption: 4 imperatives to ensure effective digital transformation of your supply chain. <http://www.innopay.com/content/supplier-adoption-4-imperatives-ensure-effective-digital-transformation-your-supply-chain>

20. Available at: GLENBROOK, 2010 <http://glenbrook.com>

21. Бажал Ю. "Інформаційна економіка" [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/123456789/2430/1/Bazhal_Informatsiyna_ekonomika.pdf

22. Global Payments 2020: Transformation and Convergence // The Bank of New York Mellon Corporation. 09/2014. с. 48.22. Eagar M., Designing the future of our money [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://digifin.org/digital-finance-the-next-five-years/>

23. The Entrepreneurship 2020 Action Plan [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/entrepreneurship-2020/index_en.htm

References:

1. Oparin, V.M. (2002), Finansy (Zahal'na teoriia) [Finance (General Management)], 2nd ed, KNEU, Kyiv, Ukraine.

2. Ash, S.M. (2011), Finansovyi rynek [Financial market], 2nd ed, National University of Food Technologies: Center of educational literature, Kyiv, Ukraine.

3. Ivanov, V.M. (2001), Fynansovyi rynek [Financial market], STS Academy of Ukraine, Irpen, Ukraine.

4. Khodakivs'ka, V.P. and Danilov, O.D. (2001), Rynek finansovykh posluh [Financial Services Market], Akademiya DPS Ukraine, Irpen, Ukraine.

5. Sheludko, V.M. (2008), Finansovyi rynek [Financial market], 2nd ed, Znannya, Kyiv, Ukraine.

6. Zagorodny, A.G. and Vozniuk, H.L (2007), Finansovo-ekonomichnyi slovnyk [Financial-Economic Dictionary], Znannya, Kyiv, Ukraine.

7. Ivanytska, O.M. (1999), Finansovy rynky [Financial markets], UAPA, Kyiv, Ukraine.

8. Shkolnik, I.O. (2008), Finansovyi rynek: suchasnyj stan i stratehiia rozvytku [Financial markets: current state and development strategy], Mriya, Sumy, Ukraine.

9. Bormotova, M.V. and Bondarenko, V.V. (2013), "Research essence of the concept of "financial market" of Ukraine", Journal of economy and transport industry, vol. 42, pp. 200—202.

10. Gladyshev, D.A. (2014), "The integration of payment systems in the world financial market", Ph.D. Thesis, Economy, Moscow, Russia.

11. Sazonets, O.M. (2007), Informatsijna skladova hlobal'noi ekonomiky [Information component of the global economy], Yugo-Vostok Ltd, Donetsk, Ukraine.

12. Petrunya, YU. YE. (2010), Upravlinnia v umovakh ekonomichnoi hlobalizatsii [Control of the conditions of economic globalization], UAC, Dnipropetrovsk, Ukraine.

13. Lukyanenko, D.G. and Chuzhykov, V.I (2007), Spil'nyj ievropejs'kyj ekonomichnyj prostir: harmonizatsiia meharehional'nykh superechnostej [A common European economic space: harmonization megaregion contradictions], Kyiv National Economic University, Kyiv, Ukraine.

14. Popov, E.I. (2010), "Formation payment systems in the Information Economy", Vestnik Chelyabinsk state-owned University. Economy, vol. 27, no. 14 (195), pp. 31—35.

15. DonNU (2010), Problemy y perspektivy razvytyia sotrudzhnychestva mezhdu stranamy iugo-Vostochnoj Evropy v ramkakh Chernomorskoho ekonomicheskoho sotrudnychestva y HUAM. — Sbornyk nauchnykh trudov [Problems and prospects of development of cooperation between the countries of South-Eastern Europe under the Black Sea Economic Cooperation, and GUAM, Collection of scientific papers], DonNU Donetsk, Ukraine.

16. JAAP JAN NIENHUIS (2016), "Product Development in two-sided markets", [Online], available at: <http://www.innopay.com/content/product-development-two-sided-markets> (Accessed 20 Jan 2016).

17. Zimmermann, H.-D. (2000), "The Financial Industry in the Digital Economy — Emerging Structures", World Markets Research Centre Business Briefing: Global Banking & Financial Technology, pp.60-66.

18. Burgers, G. Smaling, N. and Jansen, V. (2014), "Customer Due Diligence compliance through SCT and OBeP payments", [Online], available at: <http://www.innopay.com/content/payment-account-access-psd2-bug-fix-or-big-f> (Accessed 20 Jan 2016).

19. JAAP JAN NIENHUIS (2016), "Supplier adoption: 4 imperatives to ensure effective digital transformation of your supply chain", [Online], available at: <http://www.innopay.com/content/supplier-adoption-4-imperatives-ensure-effective-digital-transformation-your-supply-chain> (Accessed 20 Jan 2016).

20. GLENBROOK, (2016), available at: <http://glenbrook.com> (Accessed 20 Jan 2016).

21. Bazhal, Yu (2004), "Information economy" [Online], available at: http://www.ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/123456789/2430/1/Bazhal_Informatsiyna_ekonomika.pdf (Accessed 20 Jan 2016).

22. Eagar, M (2014), "Global Payments 2020: Transformation and Convergence", The Bank of New York Mellon Corporation. Designing the future of our money, [Online], available at: <http://digifin.org/digital-finance-the-next-five-years/> (Accessed 20 Jan 2016).

23. European Commission (2016), "The Entrepreneurship 2020 Action Plan", [Online], available at: http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/entrepreneurship-2020/index_en.htm (Accessed 20 Jan 2016).

Стаття надійшла до редакції 01.02.2016 р.